

Решение в полза на достъпа до информация

На 25.04.2004 г. излезе решение № 3508 на Върховния административен съд на РБ - V отделение, 3-членен състав с председател Александър Еленков, с което ВАС отменя мълчаливия отказ на председателя на Сметната палата да предостави достъп до информация, касаеща декларация за имущественото състояние на члена на ВСС Йордан Иванов, на главния редактор на в. "Тунджа" Диана Бончева в град Ямбол. Делото е образувано по касационна жалба на главния редактор срещу решение на СГС от 15.07.2003 г.

Фактите

През м. юли 2002 г. Диана Бончева подава искане до Сметната палата за достъп до информация, която се съхранява в публичния регистър на висшите гържавни длъжности относно декларацията за имущественото състояние на апелативния прокурор в Бургас Йордан Иванов. Искането касае периода 2000 - 2002 г. Информацията е необходима във връзка с журналистическо разследване, за което е нужно да се знае дали г-н Иванов въобще е подавал декларации, какво съдържат те, има ли промяна в имущественото му състояние.

Председателят отказва да предостави исканата информация с мотива, че в качеството си на апелативен прокурор г-н Иванов не е

продължава на стр. 2

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

Решение в полза на достъпа до информация

Тайната и обществената информация

Министър Велчев отново се "пошегува" с българския народ

Можем ли да се обърнем към омбудсмана, когато ни откажат достъп до информация?

Случай на месеца

Заповеди на Кмета търсят по ЗДОИ във Велико Търново

За вътрешните хора и правото на обществото да знае

Вътрешните хора защитени и в Малайзия

Капризите на властта или кой как чете (и чете ли?) българските закони

Конференция "Застъпничество за свобода на информацията. Независим мониторинг" организира ПДИ на 14 и 15 май

На 14 и 15 май 2004 г. в Гранд Хотел София ще се проведе Конференция "Застъпничество за свобода на информацията. Независим мониторинг", организирана от ПДИ с подкрепата на Съвета на Европа и Пакта за стабилност. В нея ще вземат участие експерти от Стейт Уотч и Артикъл 19 - Великобритания, от Правната инициатива на "Институт Отворено общество", НПО, работещи в областта на свободата на информация от Албания, Босна и Херцеговина, България, Косово, Македония, Молдова, Румъния, Сърбия, Украйна, Хърватско. Специален гост на форума ще бъде Хелена Ягерблом, директор на отдел към Министерството на правосъдието на Швеция.

Целта на конференцията е да бъде споделен опитът в наблюдението на практиките по свобода на информацията и прилагането на законите за

достъп до информация в различните страни. Ще бъдат обсъдени естеството, целите и различните аспекти на наблюдението, а също и неговите форми в страни без закон за достъп до информация, както и в страни с традиция в това законодателство.

На конференцията ще бъдат представени и резултатите от проведения през 2003 г. в 5 страни - Армения, България, Македония, Перу и Южна Африка - глобален мониторинг на прилагането на законите за свобода на информация, застъпнически кампании за свободата на информация на европейско и регионално равнище. Участниците от страните в региона ще представят различните методологии на независимото наблюдение и използването на резултатите в застъпнически кампании.

висш държавен служител. Това е поредният пример за широко установил се формализъм в администрацията.

С ново заявление Диана Бончева уточнява, че иска да ѝ се предостави информацията относно декларациите за 1999 и 2001г. на г-н Йордан Иванов в качеството му на член на ВСС. В същото заявление се иска и информацията за извършени проверки по декларациите и наложени санкции за неспазване на срока по Закона за публичност на имуществото на лица, заемащи висши държавни длъжности.

По това заявление следва мълчалив отказ, въпреки че Диана Бончева, в качеството си на главен редактор, принадлежи към тесния кръг лица, които имат право на достъп. Завежда се дело в СГС.

На 25 юни 2003 г. по делото в СГС председателят на Сметната палата се явява лично и заявява становището си, че жалбата е недопустима. Аргументите са повече от противоречиви:

- отрича да е отказвал достъп до информацията
- нямал никакво задължение да я предоставя
- недопустимо било да се огласява подобна информация преди да са съобщени имената на неподатите декларация /искането било направено преди да са съобщени имената за 2002 г./.

СГС решава, че правилно е отказан достъп до информацията, с мотивите, че това са лични данни и че жалбоподателката е поискала копие от самите декларации.

Според съда единствената публична информация била гали лицата са подали декларации или не, но не и съдържанието - тоест, действителното състояние на тяхното имущество.

Решението на ВАС

По жалба по така постановеното решение 3-членен състав на ВАС отмени решението на СГС и отхвърли мотивите. Съдия Еленков - докладчик по делото пише: "Идеята, изразена от Законодателя в целия Закон за публичност на имуществото на лица, заемащи висши държавни длъжности, която личи дори от самото наименование на закона, е имуществото на лицата, заемащи висши държавни

длъжности да е винаги известно. Касае се за своеобразна антикорупционна мярка която не може да бъде дерогирана чрез ЗЗЛД."

По-нататък съдът подчертава, че, когато става въпрос за лични данни и източникът на тези данни е публичен регистър, те трябва да се предоставят без да се търси съгласието на лицето /чл. 35, ал.1, т.2 от Закона за защита на личните данни/.

Александър Кашъмов, адвокат по делото:

Решението на ВАС е важно в две насоки - първо, заради решаването на общия случай и като преценка на други случаи; второ, защото постави граници на широкото тълкуване на понятието лични данни и ограничи опасността таква тълкуване да се установи в административната практика.

ВАС върна делото за ново решение на председателя на Сметната палата, в което той да се съобрази с указанията на съда. Практиката обаче показва, че когато решението е формулирано по подобен начин, често следва нов отказ. Обратно, в случаите, когато съдът постанови, че "задължава органа да предостави исканата информация", решението обикновено се изпълнява.

Фани Давидова, юрист в ПДИ:

С това решение ВАС приема, че публичните личности следва да бъдат в по-голяма степен открити в сравнение с обикновените граждани, тоест, имат по-малък обем на защита на личните данни. Тази теза е призната и от Законодателя с приемането на Закона за публичност на имуществото на лицата, заемащи държавни длъжности. Промените в този закон, за които писахме в януарския брой на бюлетина, бяха приети от Народното събрание на 28.04.2004 г. Приетите промени разширяват кръга на лицата, задължени да предоставят информацията за имуществото си. Друга положителна промяна е предвиждането на санкции за лицата, които не подат или подат непълна или невярна декларация за имущественото си състояние. Смелостта на законодателите обаче не достигна, за да направят този регистър същински публичен, т.е. достъпът до него да бъде свободен за всеки.

Заглавието свързва в едно тези две страни на медала, обсъждани и обяснявани от достатъчно избистрена в последните години съдебна и законова практика. Коя е обществената информация - този извечен за експертите и сътрудниците на ПДИ въпрос отново "изплува" на проведената наскоро дискуссия за обобщаване на съдебната практика по прилагане за действащото в страната законодателство за достъп до обществена информация.

Два дни в конферентната зала на хотел "Централ Форум" бяха обсъждани новите принципни моменти в очакване да станат закон "висящите" между първо и второ четене от година промени в Закона за достъп до обществена информация. Интересна зона за обществен интерес се оказа и обогатяващата се непрекъснато практика на българските съдилища. Правото на достъп до информация е конституционно гарантирано човешко право, което е защитено с методите на административното правораздаване - тази водеща мисъл получи потвърждение в констатациите и изводите в "Състоянието на достъпа до обществена информация в България 2003" - годишен доклад на ПДИ. От една страна, органите на изпълнителната власт създават все по-често работеща организация за изпълнение на закона и улесняване на заявителите. От друга страна, вече набира обороти процесът в малко застъпвана до сега област на практическото обучение на ключови звена в администрацията по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) и свързаните с него Закон за защита на личните данни (ЗЗЛД) и Закон за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ). Годишният експертен доклад на ПДИ констатира още, че журналистите вече са най-активно търсещите информация в България. Процедурите по закон обаче не винаги са в състояние да оставят "топла" за публикуване информация. В този смисъл административните и съдебните перипетии също могат да се превърнат във факт годеи за значим медиен анализ. Важна е частта от проведения

дебат за обхвата на дефиницията на понятието обществена информация.

В чл.2 на ЗДОИ е казано: "Обществена информация по смисъла на този закон е всяка информация, свързана с обществения живот в Република България и даваща възможност на гражданите да

си съставят собствено мнение относно дейността на задължените по закона субекти." Въпреки това на четвъртата година от приложението на този текст все още има неяснота.

Донка Чакърлова, съдия, Софийски градски съд: "Аз съм привърженик на общото определение в закона и затова член 2 не ме притеснява. Важно е да определим кой закон ще се приложи. Водещ в този смисъл е интересът, който води молителя да поиска информацията. Събрах госта практика и затова предлагам да дам един пример от така наречените обикновени граждани, които сами идват в съда. Ако поиска информация (скица) за преместваемите съоръжения - павилиони, маси и други в района на една община, защото искам да зная, защо павилионът на ъгъла е сложен точно там, тази информация е обществена. Това е така, защото аз я търся, за да си формирам мнение правилно или законосъобразно ли се поставят металните съоръжения на улицата, където живея и дали са обезопасени те, например. Но ако аз поискам скица на имота, защото искам да строя там на основата на моите лични права, за мен ще има друго защитимо по друг закон право. Информацията е една, но тя в единия случай има обществен характер, а в другия има личен смисъл - да строя ли, да продавам ли. В този смисъл за мен е важно, когато заявителят поиска информация, да обоснове в някаква степен искането си. Така ще се улесни органът - задълженият субект."

Изабел Урибе, Делегация на Европейската комисия: "Дори да не е записано на хартия, администрацията е морално задължена да отговаря на гражданите какво извършва, не извършва или пропуска да изпълни. Това не се ограничава само до писаните документи в практиката на агенната институция. Ако има въпрос от интерес на някой гражданин, администрацията е длъжна да намери форма да му отговори".

Христо Панайотов, директор "Държавна администрация" в Министерски съвет: "Обхватът на понятието обществена информация се разширява не само до определението на чл. 2 от ЗДОИ, а трябва, поне аз така си мисля, да включва и информацията от останалите задължени субекти по чл.3, ал. 2 - публичноправни субекти, физически и

юридически лица, относно извършваната от тях дейност, която се финансира със средства от консолидирания държавен бюджет, и средствата за масова информация относно прозрачността на тяхната дейност."

Александър Еленков, съдия, Върховен административен съд:

"Неяснотата в дефиницията е тласнала колегите от СГС, колежката Чакърова, към практическо решаване на въпроса. Избира се за яснота въпросът: "Кажете ми за какво ти е информацията?". Ако използваме смисъла на чл. 120 от Конституцията, който дава конституционните предпоставки за правото на гражданите да обжалват всички административни актове, тук се включват и отказите за предоставяне на информация. Една от предпоставките е административният акт, респективно - отказът да ЗАСЯГА гражданите или юридическите лица. Съдържанието на понятието ЗАСЯГАНЕ е изяснено чудесно от тълкувателно решение на Конституционния съд от 1995 г. - засягане има всякога, когато се възпрепятства реализирането на едно законно право на гражданите. Така ОТКАЗЪТ да бъде предоставена обществена информация несъмнено ЗАСЯГА конституционното право на гражданина и е без значение защо му е необходима информацията. По-важното е обществена ли е тя? При позитивен отговор на този въпрос вече може да се прецени наличието на правен интерес от съдебна защита."

Дебатите се развиха и в интересната зона на ограниченията за достъп до обществена информация, и особено държавната тайна. Държавната, както всяка друга тайна, се явява инструмент за защита на определен интерес. Обаче изброените в чл. 25 на ЗЗКИ защитени интереси не се покриват изцяло с изброените в чл. 41, ал. 1 от Конституцията. В този смисъл в дискусиата надделя виждането, че администрацията притежава прекалено голяма дискреция

(оправомощаване) да подвежда различни видове информация в категорията на

държавна тайна.

Успокоително донякъде е, че Приложение №1 на ЗЗКИ прави едно стесняване на това приложно поле. От друга страна, има една подробна инструкция в Правилника за приложение на ЗЗКИ за действията по едно засекретяване на информация. Тук отново не винаги се казва по какви критерии се определя обективната преценка на информацията, какъв интерес се защитава, как се определя степенята на секретност. Това особено личи в определението за служебна тайна. Чл. 26 от ЗЗКИ казва: "Служебна тайна е информацията, създавана или съхранявана от държавните органи или органите на местното самоуправление, която не е държавна тайна, нерегламентираният достъп до която би се отразил неблагоприятно на интересите на държавата или би увредил друг правнозащитен интерес." Такова общо понятие - интерес на държавата или на съответното ведомство, дава възможност за засекретяване "за всеки случай" - по сполучливото определение на юрист Фани Давидова от ПДИ. Заг подобна формула, без тя да може да бъде формално атакувана, често се прикриват нелицеприятни за съответната администрация или за ведомството факти, за които винаги могат да се намерят аргументи, ако бъдат търсени и то в условията на секретност.

Участниците по време на първия ден от конференцията

Най-грасличният пример в това отношение се появи наскоро в пресата. Ставаше дума за едно засекретено реституционно дело за имот на Министерството на вътрешните работи. Става ясно, че отговорниците и техните адвокати трябва да минават през процедура по допуск до класифицирана информация. Подобна е ситуацията по делото "Йончев срещу МВР" по който казус един пенсиониран бивш кадрови офицер иска достъп до своето кадрово досие и процедура за допуск по смисъла на Закона, за да се запознае със своите... лични данни.

Михаил Екимджиев, Асоциация за европейска интеграция и права на човека: "Не е достатъчно едно ограничение просто да е предвидено в закона. От гледна точка на юридическото представителство на Европейската конвенция за защита

правата на човека и основните свободи над националните разрешения, които ѝ противоречат, тези ограничения не само трябва да се предвидени, но трябва и да не надхвърлят рамките на чл.10 от Конвенцията. Това се казва на много места в практиката на Европейския съд по правата на човека в Страсбург. От друга страна, има много стриктни изисквания за качествата на самия закон. Той трябва да е разбираем, ясен и с предвидими правни последици за всички граждани, като неговите адресати. В практически смисъл това означава, че, макар едно ограничение да е предвидено в националния закон, ако то не е достатъчно ясно, то тогава не се приема, че е изпълнено изискването нормата "да е предвидена в закон". Това е една много интересна фикция, създадена от Европейския съд."

Министър Велчев отново се "пошегува" с българския народ

Министърът на финансите каза защо договорът с "Краун Ейджънтс" е държавна тайна с повече от 2 години закъснение

На 1 април 2004 г. нашият колега Кирил Терзийски получи решение с изх.№ ЗЗДОИ - 8 от 25.03.2004 г., с което министърът на финансите отново отказа категорично достъп до договора с британската фирма "Краун Ейджънтс". Това е отговорът му след като в началото на месец март 5-членен състав на ВАС отмени предишния отказ поради противоречия със закона.

Според министъра договорът бил засекретен още през декември 2001 г. и това било отразено в секретното деловодство. Любопитно е обаче, че никога не беше чувал договорът да е секретен преди оповестяването на отнасящата се до него стенограма от заседанието на кабинета от в."Труд" в края на март 2002 г. Основанието за засекретяването му е т. 24 от отменения Списък на фактите, сведенията и предметите, съставляващи държавна тайна, според финансист №1 било:

Сведения за организационно-техническата програмна защита на автоматизираните системи за

управление и информация на министерствата и другите ведомства, както и висшите органи на държавна власт и управление.

След приемането на Закона за защита на класифицираната информация договорът пак бил съдържал държавна тайна, попадаща в следните категории на списъка към чл.25 от ЗЗКИ:

2. *Изследователска работа с особено съществено значение за интересите на националната икономика, поръчана от държавни органи.*

3. *Информация относно технически, технологични и организационни решения, чието разгласяване би заплахило с увреждане важни икономически интереси на държавата.*

Явно договорът е много нетрадиционен по съдържанието си. Вместо да задава рамки на работата на изпълнителя по него, той очевидно представлява изследователска работа сам по себе си.

To be continued...

Можем ли да се обърнем към омбудсмана, когато ни откажат достъп до информация?

Фани Давидова

В миналия брой на Информационния бюлетин на ПДИ ви представихме накратко характера на дейността на новата за българското право фигура на омбудсмана.

Омбудсманът или "гражданският представител пред институциите" е своеобразна форма на защита на правата на гражданите, създадена през 1810 година в Швеция и възприета по-късно в съответни варианти в повечето страни по света.

Какви са способите и начините да сезираме омбудсмана в случаи на нарушаване на правото ни на достъп до обществена информация?

Основната дейност на омбудсмана е посочена от закона като приемане и разглеждане на жалби и сигнали за нарушения на основни права и собороди на гражданите от страна на държавни, общински органи, както и от страна на лица, предоставящи обществени услуги. Ето защо няма пречка гражданите да се обръщат към омбудсмана, в случаи, когато държавен орган или публичноправен субект им откаже информация.

Какво трябва да направим, когато сезираме омбудсмана в случаи на отказ на достъп до информация?

След приемането на закона за омбудсмана, гражданите получиха още една допълнителна възможност да "обжалват" в най-широк смисъл отказите да се предоставя информация. Това става чрез подаване на писмена жалба или сигнал пред омбудсмана. Жалбите и сигналите могат да бъдат писмени или устни, подадени лично, по пощата или по друго традиционно средство за съобщение. Няма специални изисквания за съдържанието на жалбата - тя трябва да съдържа единствено името и постоянния адрес на жалбоподателя, описание на нарушението, органа, администрацията или лицето, срещу които се подава жалбата. Към жалбата могат да бъдат приложени и писмени доказателства.

Какво може да направи омбудсманът в тези случаи?

Съгласно чл. 19, ал.1 от закона, омбудсманът следва да приеме и разгледа жалбата срещу отказа да се предостави информация и да направи проверка по

нея. След това, той е задължен да отговори писмено на лицето, което го е сезирало, в едномесечен срок; ако случаят изисква по-обстойна проверка, този срок е три месеца. В отговора следва да се посочи становището на омбудсмана по основателността на отказа и преценката на обстоятелствата по случая. Омбудсманът има възможност и да отправи предложения и препоръки за възстановяване на нарушеното право на достъп до информация пред органа, отказал информацията.

На следващо място омбудсманът има възможност да посредничи между административните органи и засегнатите лица за разрешаване на спорните въпроси - например да съдейства за получаване на частичен достъп до информация, ако това е възможно. Омбудсманът би могъл да направи предложения и препоръки за отстраняване на причините и условията, които са довели до евентуално неправомерния отказ да се предостави информация.

Какво трябва да имаме предвид, когато сезираме омбудсмана?

Подаването на жалба или сигнал до омбудсмана е съвсем отделно производство, нямащо отношение към предвидения в ЗДОИ традиционен ред за обжалване на отказ да се предоставя информация. Съгласно ЗДОИ, решенията за предоставяне или за отказ за предоставяне на достъп до обществена информация, се обжалват пред окръжните съдилища по общия ред, предвиден в Закона за административното производство, в 14-дневен срок от постановяване на решението.

Предвиденият в ЗДОИ 14-дневен срок за съдебно обжалване на отказите да се предостави информация **не спира да тече**, в случай, че сте сезирали и омбудсмана.

При получаване на решение за отказ за предоставяне на достъп до обществена информация сами следва да прецените дали да използвате възможността си за съдебно обжалване или да сезирате омбудсмана. Преценете възможностите си според конкретната ситуация.

Още веднъж напомняме следното:

1. Срокът за подаване на жалба пред съда е 14 дни след получаване на решението за отказ да се

продължава на стр. 7

предостави информация. Срокът за подаване на жалба пред омбудсмана е две години след получаване на решението за отказ.

2. Разходите - подаването на жалба пред съд е 10 лева за физически лица и 50 лева за

юридически лица. Процедурата по обжалване пред омбудсмана е безплатна.

3. Решението на съда е задължително за администрацията. Омбудсманът има правомощието да отправя единствено препоръки до

органите и тяхната администрация.

Няма никаква пречка да използвате и двата способа - обжалване пред съд и обжалване пред омбудсмана.

Случай на месеца

Всеки месец в ПДИ за правна консултация постъпват разнообразни по своя характер случаи от журналисти, граждани и неправителствени организации, в които под различна форма е накърнено правото на достъп до информация.

В настоящата рубрика ще ви представяме някои от по-интересните случаи, които отразяват най-често срещаните проблеми при търсене на информация по реда на Закона за достъп до обществена информация.

Този месец подбрахме случай, който съчетава няколко от срещаните трудности при търсене на информация:

- подценяване на устните запитвания от страна на органите на власт;
- администрацията по места често се страхува да предоставя информация, която централните органи предоставят без проблем;
- немотивираност на отказите на информация.

Кореспондентката на вестник "Сега" в Кърджали Вилдан Байрямова алармира за отказ на информация от службата по социално подпомагане. Журналистката поискала да получи устно информация относно програмата "Личен асистент". Шефът на службата в Кърджали Кемал Фаик категорично отказал да съобщи каквото и да било.

Случаят е важен, тъй като се отнася до информация от обществен интерес, която следва да се предоставя по инициатива на териториалната дирекция "Социално подпомагане", поради което проявеното от нейния директор отношение е необяснимо.

Става дума за стартирана през ноември 2002 г. от Министерството на труда и социалната политика национална програма "От социални помощи към заетост". Част от нея е и програмата "Личен асистент", която основно се обслужва на местно ниво именно от Дирекция "Социално подпомагане". Непосредствената цел на тази програма е да бъдат облекчени в социално отношение хората, полагащи грижи за свои близки с трайни увреждания, както и да бъде осигурена качествена грижа за тези болни в семейна среда. С промените в Закона за социалното подпомагане и правилника за неговото прилагане през 2003 г. в кръга на социалните услуги беше включена и услугата "личен асистент". Тази форма на социална услуга на практика е насочена към преодоляване на

продължителната безработица, както и към това различни рискови групи от обществото да се реинтегрират в него чрез осигуряване на работа. На включените като лични асистенти се осигурява минимална работна заплата и осигуровки.

За да може да се осъществява подобна програма очевидно е необходима по-голяма информираност за нейното съдържание, възможностите на гражданите да се включат в нея, условията на които трябва да отговарят и т.н. Точно поради тази причина в Интернет страницата на Агенцията за социално подпомагане е публикувана подробна информация за програмата, включително и публикации относно нейното изпълнение от някои от службите за социално подпомагане. На практика дирекцията по социално подпомагане в Кърджали, вместо да осигури лесен достъп до такава информация, затруднява журналистите, а оттам и гражданите да научат каквото и да било по темата.

Коментар: Дарина Палова

Заповеди на Кмета търсят по ЗДОИ във Велико Търново

Светослав Стефанов, координатор на ПДИ, Велико Търново

Общо седем заявления по Закона за достъп до обществена информация са постъпили от началото на годината до края на март в Областна администрация и в Община Велико Търново. Шест от тях са подадени в общината, а едно - в областната управа. По заявлението в областна администрация не е предоставена информация, тъй като достъпът засяга интересите на трето лице, което не е дало писмено изричното си съгласие. През изминалата 2003 г. в институцията са постъпили само три заявления за достъп до обществена информация, по които няма откази. Откази няма и по подадените от началото на годината заявления в общината.

За периода 2001-2004 година

в общинска администрация са постъпили общо 76 заявления за достъп до обществена информация. През 2001 г. подадените заявления са 5, като откази за предоставяне на информация няма. През 2002 г. заявленията са 19, от които на едно е направен отказ, с мотив, че поисканата информация е от служебен характер и е свързана с оперативната подготовка на актовете на кмета на общината.

През 2003 г. подадените заявления са 46, а отказите - 8. Те са мотивирани с обяснение, че исканата информация вече е била предоставена, има неполучено съгласие или отказ от трето заинтересовано лице, и позоваване на Законите за защита на класифицираната информация и за защита на личните данни.

От постъпилите заявления за достъп до обществена информация за периода 2001-2004 г. в община Велико Търново едно е препратено по компетентност до кметството в село Дебелец, на 5 заявления е отказано с мотив, че исканата информация не е се съхранява в община В. Търново. По четири от заявленията е поискано допълнително уточняване. Двама от заявителите са уведомен, че трябва да подадат питанията си повторно. По едно от заявленията е даден отговор, че то не попада в предметния обхват на ЗДОИ.

През посочения период 16 от заявленията са били

за достъп до заповеди на кмета

на общината, в 11 е поискана информация за регулация, застрояване и право на строеж, в 11 са

искани данни за брой население и гласоподаватели в различни населени места в общината. В 9 заявления е бил поискан достъп до молби, жалби и писма на граждани до общината, 6 от заявленията касаят право и възстановяване на собственост, а други 6 са свързани с финансирането и бюджета на общината. В 17 от заявленията е поискана група вид обществена информация, включително и такава, която не попада в обхвата на ЗДОИ.

42 от дадените отговори на заявления по ЗДОИ са на хартиен носител, като за едно от тях е направен преглед на място. Под формата на устна справка и преглед на място е отговорено в 9 от случаите. На технически носител е отговорено на 2 заявления за достъп до обществена информация. По останалите случаи на подадени заявления има откази, поискано е уточнение, или е даден отговор, че информацията не попада в предмета на ЗДОИ или не се съхранява в общината.

Приемането на заявленията

на гражданите става на две места - в Общинския център за услуги и информация на гражданите (ОЦУИГ) и в деловодството на общината. Понастоящем Центърът извършва всички видове услуги, които са в прерогативите на дирекциите и отделите на администрацията. Извършват се също така и допълнителни технически услуги като копиране, ламиниране, подвързване на документите, има осигурен достъп до наредбите на Общинския съвет, до информационната система АПИС и Интернет. Всяко работно място в ОЦУИГ разполага с информационно табло с видовете извършвани услуги, отделно са разположени и 3 информационни табла, на които се изнася информация за търгове, конкурси, заповеди и инициативи на общината. На отделено табло се намира списък с гражданите, картотекирани за настаняване в общински жилища. Центърът разполага и с Книга за мнения, предложения и сигнали на гражданите, той е и единственият информационен център за обслужване на граждани в страната със сертификат за качество на административните услуги ISO 9001:2000.

За вътрешните хора и правото на обществото да знае Фани Давидова

Спомняте ли си филма "Вътрешен Човек"? Онзи, в който Ръсел Кроу беше уволнен от работодателя си - голяма цигарена фирма, защото искаше да разпространи информация, свързана с вредите върху здравето, причинявани от тютюнопушенето. В сюжета на филма са залегнали факти от нашумял през 1994 година година скандал за корупция, взривил американската общественост. Джефри Виганг, изследовател в лабораториите на голям тютюнев концерн, е уволнен, заради афиширано несъгласие с политиката на компанията. Водещ телевизионен продуцент надушва горещата история и се свързва с Виганг, като го убеждава да разкрие истината в популярно предаване. Работейки върху създаването му, продуцентът постепенно разбира, че шефовете на мощната телевизионна мрежа няма да допуснат излъчването на предаването, защото ще бъдат засегнати много интереси. Започва глъга и неравна битка за правото на обществото да научи истината.

Проблемът "Вътрешен човек" съществува не само за големите търговски холдинги и концерни. Досадният "Вътрешен човек" може да се появи къде ли не, дори и (да не дава Господ!!!!) в държавен орган или администрация. В някои англоговорящи държави "вътрешният човек" обикновено се нарича "whistleblower" т.е този, който "надува свирката"-

служител, разгласяващ поверителна информация, тъй като е убеден че общественият интерес от узнаването на тази информация е по-голям от интереса за запазването ѝ в тайна, защото е доказателство за лошо управление или корупция в обществената институция.

За някои управляващи терминът "достъп до информация" е мръсна дума, а пък "whistleblower" си е направо клетва. За други, това са общи приказки, клишета, които се употребяват само в интервюта и в предизборни дебати. За всеобща изненада обаче в България започнаха да се раждат и реални български истории, журналистически разследвания, съдебни битки за достъп до информация, току виж се появил и някой жив живеничък "whistleblower".

Законодателна основа за това има - ЗДОИ гарантира правото на гражданите на достъп до информация и задължава държавните органи да го предоставят. Практиката по търсене на информация става все по-богата, съдебните дела за защита правото на информация също се увеличават. Засега единствената липсваща брънка е законодателната защита на служители в държавната администрация, които

огласяват важни факти и обстоятелства около работата на изпълнителната власт. И тук - още една изненада - България е задължена да гарантира защитата на подобни досадни "вътрешни хора". Съгласно Гражданската конвенция за корупцията, по която Република България е страна¹, всяка държава е длъжна да предвиди във вътрешното си законодателство подходяща защита срещу всякакви неоправдани санкции спрямо служители, които имат достатъчно основания да подозират извършването на акт на корупция и добросъвестно уведомяват за това компетентните лица или власти.

За съжаление подобна вътрешна законодателна защита все още не съществува.

Затова, ако някой досаден "вътрешен човек" съобщи чрез медиите, а после и в прокуратурата за това, че във ведомството, в което работи стават едни не много хубави работи, най-много да си изпроси уволнение за нелоялност към институцията.

За защитата на "Вътрешните хора" или "whistleblower"-ите в други законодателства, както и някои по-интересни казуси, ще можете да прочетете в някои от следващите ни броеве.

¹ Ратифицирана със закон, приет от 38-то НС на 10.05.2000 г. - ДВ, бр. 42 от 23.05.2000 г. Издадена от Министерството на правосъдието, обн., ДВ, бр. 102 от 21.11.2003 г., в сила за Република България от 1.11.2003 г.

Касационният съд на Малайзия осъди опита на правителството да използва Закона за опазване на служебната тайна - с него кабинетът се опита да вкара в затвора опозиционния лидер Нуур Езрам, повдигнал съмнения за корупция в работата на един от най-влиятелните министри.

Апелативните съдии критикуваха остро отношението на правителството към случая и определиха предприетите мерки към г-н Езрам като "нетърпими, деспотични и потискащи".

Върховният съд отхвърли обвинението и двугодишната присъда на Нуур Езрам, председател на младежката организация на опозиционната партия "Кеадулан" и политически секретар на отстранения заместник-министър председател Ануар Ибрахим. Езрам беше обвинен за разкриване на два доклада, уличаващи в корупция министъра на търговията г-жа Азиз Рафигах.

Употребата на Закона за опазване на служебната тайна срещу Нуур Езрам, който по същото време е бил вкаран в затвора без съдебен процес за нарушение на известния Закон за международните тайни, се смята за опит от страна на правителството да затвори устата на един от най-популярните и ефективно работещи опозиционни лидери.

Г-жа Рафигах - един от най-близките поддръжници на бившия

премиер - е била обект на разследване от страна на Антикорупционната агенция поради подозрения, че е "отклонила" милиони държавни акции към компания на зетя си преди около 10 години. Според изказване на министър от тогавашния кабинет пред парламента, доказателствата не са били събрани по надлежния ред и това е довело до спиране на разследването.

Решението се очертава като сериозно предизвикателство за настоящия министър-председател, който през март т.г. спечели важна победа на парламентарните избори с обещания за прозрачно и открито управление.

В мотивите към решението си съдия Сегара подчертава, че правителството не е успяло да защити тезата си, че докладите на Антикорупционната агенция, публикувани от Езрам, представляват служебна тайна.

Съдия Сегара оспори валидността на правната норма на Закона за служебна тайна, която позволява на служителите да класифицират документи неконтролируемо.

"Намирам, че чл.16(А) е безсмислен, нетърпим, граковски и потиснически. Освен това е непоследователен и противоречив... в регламентирането на понятието служебна тайна".

Коментар на HUMAN RIGHTS WATCH, най-голямата американска организация, работеща в областта на човешките права:

"Законът за служебна тайна на Малайзия е прекалено широко формулиран и освен това предвижда максимално наказание от доживотен затвор, както и голям брой по-леки наказания за действия, свързани с неправилното събиране, съхраняване и публикуване на служебна информация. Всеки държавен служител може да класифицира материали като служебна тайна - действие, което не подлежи на съдебен контрол. Законът позволява задържане без право на освобождаване под гаранция и в значителна степен прехвърля тежестта на доказване върху обвиняемия."

След решението Езрам предизвика премиера Абдулах да спазви предизборните си обещания да се пребори с корупцията, като възобнови разследването. Абдулах подкрепя разследването на бивши министър на земеделието и директора на държавна стоманена компания. Според прокуратурата в ход са и разследвания на още 18 служители, заемащи висши държавни длъжности.

Превод от английски:

Николай Марекон

Капризите на властта
или кой как чете (и чете ли?) българските закони
Веселка Венкова, координатор на ПДИ, Пловдив

Близко четири години е в сила Законът за достъп до обществена информация. Десетки посттоталитарни демокрации се учат от българския опит и търсят контакти с родни административни и неправителствени структури, за да избегнат в развитието си грешките на растежа. Стоотици са гържавните и общински служители, които се обучаваха как да прилагат ЗДОИ във всекидневните си взаимоотношения с медиуми и граждани. Поредно демократично избрано правителство се кълане в евроориентация и правилен цивилизационен избор. Информацията на делника обаче продължава да бъде опосредствана от лични предпочитания на управляващи, непрофесионализма на т. нар. служители за "връзки с обществеността", криворазбрана "лоялност" към онзи, който те е назначил на топло и пълно неглижиране на факта, че избирателят е този, който ти дава приличното възнаграждение с гарантирани осигуровки, плащайки редовно данъците си в хазната.

През последната година гори отпадна гежурното извинение "подайте заявление по ЗДОИ, ще отговорим в законовия срок". Все по-малко се притесняват упълномощените да информират медиумите и чистосърдечно заявяват, че им е забранено да дават информация. Другаде пък само хората за връзки с обществеността имат такова право, но по правило те или не успяват да издирят пълната и точна информация, или са заети точно сега с нещо друго (често задълженията им по ЗДОИ са съвместени с куп други). Процъфтява субективността и местни "феодали", чули-недочули, се оправдават със Закона за защита на личните данни (най-често исканата и следваща се информация "касаела" трети лица), а напоследък все по-арогантно и със Закона за защита на класифицираната информация (кой не е наясно, че всеки втори управленец би искал всичко да си е секретно и тайно?). Често нормативната уредба се цитира за цвят, а в действителност става дума за самоуправство, за неизпълнение на елементарни задължения, вменени със законите, които Европа

смяташе, че ще гарантират граждански права и прозрачност в управлението на гържавата.

Примерите могат да съставят многотомник, но Фондация "Програма Достъп до информация" от години "колекционира" бисери от най-невероятни откази, свършено несъстоятелни в повечето случаи. Не малко от тях успяха да се промушат и през съгопроизводството и магистратите, може би от хорски срам, тук-там ги уважиха. Тук предлагам свежи факти от Пловдив. Достатъчен е петминутен общ разговор с колеги журналисти, за да "се изплаче" на един гръх битката с ресорния информатор.

Архитектът на община "Марица" например иска да помогне за написването на обективен журналистически материал, но му е забранено да контактува с медиумите лично от кмета Запрян Дачев. Подобно е състоянието на обратната връзка и в община "Родопи", затова по-напористите колеги си общуват лично с кмета или заместниците му.

Един от заместник кметовете на голямата пловдивска община, бившият заместник военен министър Здравко Зафиров, не смее да даде интервю насаме. По време на разговора задължително трябва да присъства скоро назначената говорителка Петрана Златарева. Без коментар. Този факт е най-малкото странен, защото Зафиров беше част от екипа на синьото Костово правителство, а кметът г-р Иван Чомаков е втори мандат градоначалник, излъчен пак от СДС. По време на техния мандат законодателството се сгоди със Закон за достъп до обществена информация и това често се изтъква като заслуга на именно онова управление. На какво се дължи метаморфозата на Чомаков и Зафиров? Или те никога не са гледали сериозно на ангажиментите си да осигурят достъп до обществена информация? Впрочем още едно доказателство, че желанието за управленски комфорт е безцветно.

Доста комични са усилията в информационното "замъгляване" на началника на Регионалния

продължава на стр. 12

инспекторат на МОН в Пловдив Александър Буздрев, който по думите на журналисти "превърна образованието в секретно производство". В средата на април г-р Чомаков издава заповед, целяща регулацията на ученическите екскурзии, провокиран от трагичната катастрофа в Сърбия и Черна гора. Това, че куп хора в МОН вземат пари за такава дейност и тя не е кметски прерогатив, е друга тема. Регионалният инспекторат на просветното министерство в Пловдив обаче се наведе с оправданието "още не сме видели тази заповед". Върви търси актуален коментар! Но на образованието винаги му е вървяло на хора без мнение, сигурно по това ги избират?

Откакто Долорес Арсенова стана министър, РИОСВ е затворена за

информация система, твърди ресорен репортер. Пишещата тези редове може да оспори това горещо, без да е фен на екоминистъра, защото във Велико Търново например не ти съобщават по GSM-а за поредния разлив или обгазяване, но лично директорката Елена Григорова и екипът ѝ са готови да информират максимално бързо и точно обществеността. Значи причината не е само в Долорес Арсенова, нейна вероятно е кадровата грешка, от която е произтекло информационното недоразумение.

Друг прелюбопитен казус е стремежът на инж. Румен Димитров - пресаташе на Електроразпределение - Пловдив всичко, за което се сети да го попита "енергиен" журналист, да се превърне в отговор за цялата гилдия, че гори и в повод за

пресконференция. Иначе тази година той "произведе" само една лична информация. "Енергосто слага 180 щъркелови гнезда", е едно от заглавията в местната преса. Блазе на щъркелите, а унициативата била на Природонаучния музей в Пловдив и на електроразпределителното гружество.

Това са пет примера само от 15 април 2004 г., които не могат да се квалифицират като "липса на достъп до информация" или отказ. Не стават и за юридически коментар. Те са част от всекидневието у нас, при наличието на три от добрите в посттоталитарна Европа закони за регулиране на информационното право. Може би ще си ги разказваме като тъжни вицове на Международния ден на правото да знам, 28 септември?

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс. (+ 359 2) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип:

Александър Кашъмов, Антон Ангонов, Дарина Палова, Гергана Жулева, Кирил Терзийски, Николай Марков, Фани Давидова
Редактори: Антон Ангонов, Ивон Кожухарова
Оформление: Николай Марков

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация
Материалите в това издание са обект на авторско право.
При цитиране позоваването на източника е задължително.